

УДК 321.7

Д. О. Печенюк, здобувач, КНУТШ

ТИПОЛОГІЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ РЕЖИМІВ ЗА Б. БАРБЕРОМ

У даній статті здійснюється аналіз типології демократичних режимів, запропонованої американським політологом Б. Барбером, вивчаються три типи представницької демократії, а саме – владна, правова та плюралістична, а також два види прямої демократії – унітарна та сильна. Автор досліджує особливості кожного типу, їхні переваги та недоліки, окрім цього критично осмислюються аргументи на користь сильної демократії, яка у відповідності до позиції американського вченого, вважається оптимальною і єдино спроможною бути відповідною політичним реаліям сучасного світу.

Ключові слова: демократичний режим, представницька демократія, пряма демократія, владна демократія, правова демократія, плюралістична демократія, унітарна демократія, сильна демократія, свобода, рівність, справедливість.

Загальноновизнаним у політичній науці є підхід щодо розмежування політичних режимів на демократичні та недемократичні за такими критеріями як джерело влади і межі влади. Демократичними визнаються режими, в основі яких знаходяться рівність, солідарність і свобода, а джерелом влади завжди виступає народ. Зовнішніми ознаками такої форми державно-політичного устрою суспільства, зазвичай, постають багатопартійність, система прав і свобод громадян, гарантованих державою, наявність представницьких органів влади, процедури виборів на різних рівнях, мажоритаризм як спосіб прийняття політичних рішень тощо. Головними ознаками недемократичних режимів виявляються влада авторитету, можливість застосування насильства, політико-правова нерівність між громадянами, різними соціальними групами, стратами тощо, присутні представницькі органи влади за таких умов переважно носять формальний характер, так само як і процедура виборів, поділ влади може взагалі нівелюватися, а роль різних силових структур мати тенденцію на посилення.

Класифікацій як політичних режимів, так і безпосередньо демократій у науковій літературі зустрічається доволі багато. В цьому контексті можна згадати запропоновану Г. Алмондом і Г. Паеуллом типологію політичних режимів за двома вихідними критеріями: субсистемної автономності та диференційованості політичної структури. Або ж можна звернутися до наукового доробку Д. Хелда, який у роботі "Моделі демократії", пропонує логічну класифікацію з гарним схематичним зображенням різних демократичних форм, починаючи від стародавніх Афінів, закінчуючи сучасними варіаціями. Вчений виділяє два основні види демократій за часовим критерієм, а саме класичні і сучасні, окрім цього всі вони також поділяються за принципом суб'єкта управління. До сучасних моделей демократії науковець відносить легальну, змагального елітизму та плюралістичну, що репрезентують представницьку форму, а пряма демократія представлена двома моделями – партисипаторною та делегативною [1, р.5]. Не можна не згадати і підхід А. Лейпхарта, фахівця в галузі порівняльних політичних досліджень, який аналізуючи відмінності у структурах суспільства і поведінці еліт, вивів чотири сучасні типи демократій: деполітизований, центробіжний, доцентровий та співгромадянський. Перший тип демократії ще можна назвати лібералізмом груп інтересів, за якого у процесі прийняття політичних рішень задіяні усі зацікавлені групи. Другий тип вирізняється крайньою нестабільністю, третій – ґрунтується на постулаті "уряд проти опозиції". Останній четвертий тип демократії виникає у строкатих суспільствах, які вирізняються етнічною, релігійною, мовною гетерогенністю та загрозою потенційно можливих конфліктів.

У власних наукових розвідках Б. Барбер звертається переважно до аналізу демократичних режимів, які пропонують різні способи вирішення соціального конфлікту. Недемократичні ж, на його думку, використо-

вують у ролі основного інструментарію знищення, примус і насильство. Американський дослідник формує власну типологію демократичних режимів, акцентуючи увагу на тому, що кожна із форм представляє собою ідеальний варіант, який у своєму чистому вигляді не може бути зафіксований у реальній практиці. Типологія Б. Барбера передбачає два класи демократичних режимів: представницькі та прямі демократії. Зрозуміло, що представницькі демократії передбачають делегування прав громадян як носіїв влади представницьким органам, які у подальшому і покликані здійснювати суспільно-політичне управління. Прямі форми передбачають неопосередковану участь громадян у виробленні політики, її запровадженні, вдосконаленні і контролі. У своїй типології дослідник пропонує три форми представницької демократії, а саме владну, правову та плюралістичну. До прямих форм демократії він відносить унітарну та сильну. Кожна із вищеназваних форм наділена власними особливостями, які детально прописує вчений. Логіка сильної демократії буде більш зрозумілою з урахуванням специфіки інших форм демократії, саме тому ми вважаємо за доцільне, звернутися до системного розгляду кожної з них і більш поглибленого аналізу партисипаторної форми.

Модель владної демократії вирізняється розподілом влади за принципом централізації в ім'я безпеки і порядку, останні ж визнаються ключовими нормами. Така форма представницької демократії покладається на поважних громадян і бездоганність управління еліти, яка будучи обраною, є підзвітною масам, що делегували їй свої владні повноваження. Б. Барбер дає чітке визначення владної демократії, зазначаючи, що "демократія у владному модусі вирішує конфлікт за відсутності незалежних підвалин шляхом перенесення на представницьку виконавчу еліту, що використовує владу (влада плюс мудрість), прагнення реалізації сукупності інтересів електорату" [2, р. 140].

Отже, як ми бачимо, владна модель демократії передбачає централізовану владу в руках активного уряду, диференційованих але водночас об'єднаних владним прочитанням громадянських інтересів людей. Інституційний ухил іде в бік виконавчої влади, яка водночас тяжіє відігравати і значну законодавчу роль. Цілком зрозуміло, що дана модель демократії не є досконалою, і Б. Барбер пояснює чому. Він наголошує на тому, що вона схильна до гегемонії, неповної рівності, і вирізняється надзвичайно серйозною недооцінкою громадян, які обмежуються виключно правом вибору еліти. Окрім цього, владна демократія є слабкою через неспроможність подолання двох актуальних викликів, до яких вчений відносить залежність від представництва і реінтродукцію до сфери політики під прикриттям мудрості і незалежних основ, що врешті решт, створює підвалини для автономної від населення політики владних структур.

Інша форма представницької демократії – правова модель так само має специфічні риси, які ми також

вважаємо за необхідне визначити та розтлумачити. До головних ознак цього різновиду демократії вчений відносить арбітраж, судові рішення та захист прав, які здійснюються представницькою, але незалежною судовою гілкою влади, яка провадить непряме управління шляхом встановлення обмежень, і тисне на прямі органи управління. Дана модель також як і її попередниця спирається на диференційованих громадян, для яких суди постають інституціями, які є єдино спроможними виступити у ролі посередника між громадянським суспільством і державним управлінням. Б. Барбер дає власну дефініцію даної моделі: "демократія у правовому модусі вирішує конфлікт за відсутності незалежних основ шляхом перенесення на представницьку судову еліту... розв'язання розбіжностей та посилення конституційних прав та обов'язків" [2, р.142].

Хотілося б підкреслити, що поняття правової демократії не є науковим нововведенням Б. Барбера. Франц Нойман у роботі 1957 року "Концепція політичної свободи" використовував схожий за смисловим навантаженням термін "правова свобода", під яким розумів політичний лад, за якого закон використовується для захисту абстрактної свободи індивідів від порушень з боку влади [3, р. 920–921]. Дещо згодом інший вчений Теодор Лоуї у книзі "Кінець лібералізму" і запропонував поняття правової демократії як свого роду альтернативу лібералізованим груп інтересів. Він зазначає, що перша є відображенням верховенства права, яке покладено в основу функціонування соціально-політичної сфери, і постає єдиним надійним захистом безвладних у протистоянні з можновладцями [4, р. 298].

Аналізуючи правову модель демократії, Б. Барбер доходить висновку, що її управління також має централізований характер, але воно більш обмежене у порівнянні з владною моделлю. Громадяни також диференційовані, але в силу більш атомізованого характеру прав, вони є більш фрагментованими, аніж уніфікованими. Правова демократія містить і недоліки. Вона є небездоганною через руйнування законодавчого процесу і корозійний вплив на активність громадян, окрім того вона також виявляється залежною від принципів представництва і реінтродукує незалежні основи у політичну реальність, в даному випадку викривляючи розуміння природного права, верховенства закону та конституції.

Плюралістична демократія, на думку Б. Барбера, звикла долати конфлікти шляхом вдалих домовленостей і обміну на "вільному ринку" за умов укладеного суспільного договору. Свобода в даному випадку виконує подвійну роль: з одного боку, вона виступає оперативним принципом ринку, а з іншого – його об'єктивною реальністю. На відміну від владної та правової моделі плюралістична демократія покладається на залучених і активних громадян, групи, партії та інші соціальні угруповання, артикулюючи і захищаючи приватні інтереси в межах змагального творення законодавства. "... плюралістична демократія вирішує суспільний конфлікт ... через вдалих домовленостей і обмін між вільними та рівними громадянами та групами, які захищають приватні інтереси на ринку, що управляється відповідно до соціального контракту", – пише Б. Барбер [2, р. 143].

Варто зазначити, що теорія плюралістичної демократії містить цілу низку економічних концепцій та моделей групових інтересів, представлених Е. Даунсом, М. Олсоном, Р. Далем з його теорією поліархії, загалом, можемо констатувати, плюралізм є стрижневою ідеєю політичної науки США. На думку Б. Барбера, плюралістична демократія є найбільш вільною серед трьох представницьких форм: управління є децентралізованим, переважно федеративним, активним, диференці-

йовані громадяни є значно більш активними ніж у двох вище описаних модусах. Система інститутів ґрунтується на законодавстві, хоча останнє є радше продуктом домінуючої у всіх суспільних царинах ринкової системи.

Б. Барбер переконаний і у недосконалому плюралістичній демократії, тому що вона, на його глибоке переконання, переоцінює вільний ринок, уявну свободу і рівність агентів, що ведуть перемовини на цьому ринку. Плюралістична модель неспроможна продукувати публічну думку або ж суспільні цілі в силу того, що є необ'єктивною у власному сприйнятті реального світу влади, вона також повністю прив'язана до принципу представництва і окрім цього підмінює поняття суспільного блага намаганнями реалізувати окремі приватні інтереси.

По суті, ми можемо провести чітку паралель між трьома моделями представницької демократії – владною, правовою та плюралістичною, – і трьома ставленнями до вирішення соціального конфлікту, виробленими трьома модусами ліберальної демократії, які у своїх розвідках виокремлює вчений, – реалістичним, анархічним та мінімалістським. Цілком зрозуміло, що три моделі демократії з їх акцентуацією на порядку, праві і свободі відігравали значну роль у практиці західної ліберальної демократії більше ніж упродовж двох століть. Однак, вище зазначені недоліки цих трьох типів представницької демократії безперечно не могли не відобразитися на ліберально-демократичній традиції і породити в ній відповідні слабкості. Резюмуючи негативні сторони владної, правової та плюралістичної моделей, можемо ще раз виділити їхні дві концептуальні проблеми, що роблять ці типи недосконалими: 1) представництво та 2) реінтродукція у згодно автономні політики таємних незалежних підвалин. Вважаємо за необхідне більш детально зупинитися на дослідженні цих двох проблем.

Загальноприйнятою є думка про те, що за представницької форми управління державою виборець є вільним лише в день кидання бюлетеню. Однак, як зазначає Б. Барбер "Навіть цей акт може мати сумнівні наслідки у системі, де громадяни використовують виборче право лише для вибору виконавчої, судової або ж законодавчої еліти, яка в свою чергу виконує всі інші обов'язки суспільного значення... Принцип представництва краде у індивідів кінцеву відповідальність за їхні цінності, переконання і дії. І він є куди менш привітним для ... свободи, рівності і соціальної справедливості, аніж того бажають "слабкі" демократи" [2, р. 144].

Вчений переконаний, що представництво несумісне з свободою, тому що делегує, а відтак і відчужує політичну волю ціною істинного самоуправління і автономії. І згадавши ідею видатного мислителя Ж.-Ж. Руссо, ми не можемо не погодитись з тим, що в ту мить, коли народ дозволяє собі бути представленим, він автоматично втрачає свою свободу. І справді, свобода і громадянство тісно взаємопов'язані, вони підтримують одне одного. Чоловіки і жінки, які не мають прямої відповідальності через спільне обговорення, спільне рішення і спільну дію за політику, яка визначає їхнє спільне життя, не є посправжньому вільними, однак, безперечно, вони відчужують захищеність та невтручання у приватні справи.

Б. Барбер відмічає, що представництво також є несумісним із рівністю, тому що у процесі голосування наша рівність переміщується до скриньки разом із нашим бюлетенем – вони зникають разом. Рівність, сконструйована виключно відносно абстрактної індивідуальності, правова або виборча рівність не враховує економічних проблем і соціальних детермінант реального буття. За відсутності спільноти рівність перетворюється на фікцію, яка радше не ділить або ж об'єднує індивідів, а формує масове суспільство нерозрізнюваних клонів-споживачів.

І врешті решт, представництво непокєднуване з соціальною справедливістю, бо посягає на персональну автономність і самодостатність, яких потребує будь-який політичний лад, воно послаблює здатність спільноти до функціонування, використовуючи справедливість регулятивним інструментом, і чинить перепони на шляху розвою громадянської участі.

Свобода, справедливість і рівність є тими фундаментальними політичними цінностями, які у своєму науковому обґрунтуванні і практичній реалізації виходять з самоуправління і громадянства. Вони не можуть бути реалізовані у прикладній площині без ареалу громадян. Б. Барбер переконаний, що вони не можуть бути зовнішньо визначені і потім імплементовані для політичної користі, вони мають бути внутрішніми чинниками.

Розглянемо другу проблему, породжену трьома моделями представницької демократії – незалежні основи. Кожна із трьох версій слабкої демократії має власну підміну, яка покликана збалансувати функціонування політичної системи: мудрість управлінської еліти, право і свобода. Б. Барбер стверджує, що ці поняття не можна використовувати у такій якості, тому що всі вони є спірними по своїй суті, і не можуть бути розтлумаченими ані шляхом абстрактних міркувань, ані в результаті звернення до зовнішньої влади. Саме тому ці поняття знаходять у центрі політичного дискурсу. Вчений пише: "... вони не визначають політику, а визначаються нею" [2, р. 147].

Від цих двох проблем представницька демократія страждає в однаковій мірі, в результаті чого руйнується сам політичний процес. Закликаючи громадян оперувати абстрактними поняттями, вони автоматично позбавляють людей можливості знайти консенсус щодо цих норм, а відтак, спроможність громадян до самоуправління зводиться нанівець. Люди перестають бути суб'єктами політичного процесу, вони перетворюються на пасивних конститuentів для представників, об'єкти законів, які вони насправді не створювали, політика стає сферою діяльності виключно політиків, а єдиною справою громадян виявляється вибір політиків.

Охарактеризувавши три моделі представницької демократії, наступним логічним кроком у дослідженні вважаємо вивчення альтернативних варіантів, представлених унітарною та сильною моделями, які репрезентують напрям прямої демократії і покликані подолати негативні аспекти опонуючих моделей.

Отже, унітарна модель безпосередньої демократії спирається першочергово на консенсус і, здається на перший погляд, сторониться представництва у своєму тяжінні до центральної норми – єдності. Вона закликає до вирішення всіх спірних питань анонімно волею гомогенної, можливо, навіть монолітної спільноти, яка переважно символічно визначається як раса, нація, народ або воля спільноти. Уряд за такої форми демократії є дієвим і централізованим, а громадянство – неоднозначним, оскільки окремий громадянин досягає своєї громадянської ідентифікації через власне об'єднання з колективом, іншими словами – шляхом самозречення. Хоча ця відмова гарантує певну рівність, вона очевидно викривляє автономність і громадянство як такі. Базовим принципом унітарної демократії постає символічна цілісність, за якої спільна воля знаходить свою реалізацію. У співвідношенні участі та ідентифікації, автономності і самоуправління, унітарна демократія переважно набуває рис конформізму, колективізму і примусу. У малих спільнотах вона може бути відносно м'якою і покладатися на добровільну самоідентифікацію груп, тиск рівних за різними критеріями осіб, суспільний конформізм і щире прийняття групових норм – механізм, який не позбавлений ризиків, але наділений гарним імунітетом проти жорстких сучасних деформацій та заразного тоталітаризму. У великих масштабах спільнота стає абст-

рактною і деперсоніфікованою, і індивіди змушені взаємодіяти анонімно з масою незнайомих, тому унітарна демократія може стати недоброзичливою, небезпечною для свободи і громадянства і руйнівною для демократії.

На думку Б. Барбера, Французька революція у своїй фінальній фазі розгортання втілила ідеал унітарної демократії у найгіршій формі. Саме такі приклади підбурили багатьох лібералів проти громадянської участі і активної спільноти, хоча насправді були викривленнями прямої демократії. Американський вчений наводить визначення унітарної демократії як такої, що "спирається на консенсус спільноти, за якого відбувається синонімізація індивідів із їхніми інтересами та символічним колективом і його інтересами" [2, р. 149]. Як ми бачимо, унітарна демократія має тенденцію до погіршення і з часом може стати просто недоречною. Для ідентифікації індивідів з спільнотою виникає потреба в уряді унітарного модусу, який би не лише висловлювався від імені народу, але й як сам народ, приховуючи відносини представництва між громадянами і органами управління. Окрім того, символічний колектив, який визначається такими абстрактними поняттями як нація, Арійська раса або ж загальна воля, в силу того що він не визначається реальною волею громадян, діючих узгоджено, зазвичай, перетворюється на фікцію підпільного комплексу дійсних норм. І врешті решт, замість голосів активних громадян, які визначають свою спільну долю шляхом дискурсу та обговорення, ми отримуємо голос надмірності. За таких обставин, умови для демократичної політики ніколи не зростуть.

Б. Барбер переконаний у тому, що "майбутнє демократії пов'язане з сильною демократією, яка реалізується у формі спільноти, але не колективістської, громадських міркувань, які не є конформістськими, і має набір громадянських інститутів, що є сумісними з сучасним суспільством. Сильна демократія визначається політикою у модусі участі: буквально кажучи, це самоуправління громадян, а не представницьке управління в ім'я громадян" [2, р. 150–151]. Вчений додає, що подібне пряме управління громадян не означає, що вони з необхідністю виконують його повсякчас і на кожному рівні, але беруть участь в управлінні доволі часто, особливо в тих випадках, коли піднімаються питання базових основ політики. Самоуправління відбувається через інституції, створені для полегшення постійної громадянської участі у створенні порядку денного, обговоренні, узаконенні і впровадженні (у формі "спільної роботи").

Вчений пропонує нам наступне формальне визначення найліпшого, на його думку, різновиду демократії: "сильна демократія у модусі участі вирішує конфлікт за відсутності незалежних підвалин через процес участі у постійній, неопосередкованій самогалізації і творення політичної спільноти, здатної трансформувати залежних окремих індивідів у вільних громадян, а часткові і приватні інтереси у суспільне благо" [2, р. 151].

Сильна демократія вирізняється з поміж інших тим, що громадські диспути і конфлікти інтересів стають предметом неперервного процесу обговорення, прийняття рішення і дії. Кожен крок у цьому процесі є гучною частиною неперервних процедур, які вводяться у історичний, соціальний і економічний контексти. Здається, що саме цей різновид демократії є потенційно спроможним здійснити обмеження представництва і покладання на таємні незалежні основи, зберігши такі демократичні цінності як свобода, рівність і соціальна справедливість. До того ж, як стверджує американський вчений, ці цінності мають можливість не лише не розчинитися, а й набути більш вагомого значення. Діалектика активної політичної участі і перманентного розвою спільноти живить свободу і рівність. Спільнота виростає з участі і водночас є умовою можливості участі, грома-

дяньська активність вчить індивідів мислити по-громадянському, спираючись на відкритість і справедливість. Політика стає власною школою, громадянство – базою для навчання, а участь – вчителем. Свобода є тим, що виходить із цього процесу, а не занурюється у нього. Сильна демократія є політикою аматорів, а не експертів, де кожна людина повинна взаємодіяти з іншими без посередництва фахівців.

Концептуальна ідея сильної демократії полягає у тому, що кожна людина виступає у ролі політика, тому що "інші" як реальність починають існувати для індивіда лише, тоді коли він починає напряму враховувати їх буття, зустрічаючись з ними на політичній арені. І власне сам індивід лишається абстрактним доти, доки він представлений політиками або символічним поняттям цілого. Сильна демократія передбачає наявність мислення, що у свою чергу потребує переосмислення інтересів і блага. Участь і спільнота нерозривно пов'язані. "Громадянство – це не маска, яку можна вдягнути або приховати за бажанням" [2, р. 153], – зазначає Б. Барбер. Воно вимагає свідомої зрілості у розумінні сучасної соціальної ролі. За даного виду демократії участь – єдиний спосіб самовизначення, а громадянство – єдина форма організації життя.

Безперечно, у прибічників представницької демократії знайдуться аргументи проти прямої демократії. Зокрема, вони часто апелюють до тези, що значна громадянська участь у політиці не зможе створити вагомих результатів. Будучи уповноваженими, маси не зможуть зробити чогось більшого за просування приватних інтересів, власних амбіцій та вигод. Цілком зрозуміло, що подібного роду участь буде менш ефективною за діяльність представників з кращим розумінням суспільних настроїв. Однак, Б. Барбер протиставляє даній сентенції власний аргумент, зазначаючи, що такий курс наврог чи наділяє громадян усіма необхідними символами і надає їм усі потрібні інструменти, проте в результаті засуджує їх у некомпетентності. На жаль, значна кількість соціальних мислителів і представників політичної еліти схильні захоплюватися подібним блюзнірством. Вони пропонують людям референдуми, не забезпечивши останніх адекватною інформацією, повноцінними дебатами, належною ізоляцією від грошового і інформаційного тиску, а потім засуджують за невідповідний рівень рішень. Вони навантажують людей найменш розв'язуваними проблемами масового суспільства як то інфляція, податки, ядерна безпека, захист навколишнього середовища, відходи промислового виробництва тощо, з якими і самі не можуть впоратися, а потім критикують за невпевненість та нерішучість. "Але який генерал дасть гвинтівки у руки цивільних, підбурюючи їх до бою, а потім називатиме їх трусами, коли їх

захопить ворог" [2, р. 154], – ставить дискусивне питання американський вчений.

Сильна демократія не управляється народом або масами, тому що народ не завжди репрезентує громадськість, а маси лише номінально можуть вважатися вільними людьми, які насправді не управляють собою. Б. Барбер зазначає: "Маси створюють галас, громадяни обговорюють, маси поводяться, громадяни діють, маси зіштовхуються і перетинаються, громадяни переймаються, діляться і сприяють. У момент, коли "маси" починають обговорювати, діяти, ділитися і сприяти, вони припиняють бути масами і стають громадянами. Лише тоді вони "беруть участь" [2, р. 155].

На думку дослідника, брати участь – це створювати спільноту, що керує сама собою, свідомо асоціювати поняття "ми" зі спільнотою. По суті, участь і спільнота виявляються двома сторонами однієї медалі – громадськості. Спільнота без участі спочатку продукує нерелеваторний консенсус і одноставність, потім живить нав'язаний конформізм і, врешті решт, породжує унітарний колективізм, який придушує громадськість та автономію, від яких напряму залежить політична активність. Участь без спільноти породжує бездумне виробництво і неспрямовану змагальну торгівлю інтересами. Спільнота без участі ледве поліпшує колективізм, створюючи ауру легітимності, участь без спільноти ледве покращує індивідуалізм, створюючи ауру демократії. Безперечно, діалектика участі і спільноти не є простою, і не може бути легко інституціалізована, адже обидва явища походять з протилежних "світів". Участь народжується з автономності, індивідуалізму і діяльності, спільнота – з соціального, загального і взаємодії. Даний діалектичний баланс сильна демократія і намагається віднайти.

Цілком зрозуміло, що теоретична заява про переваги сильної демократії над іншими формами демократичних режимів не є достатньою, і потребує низки аргументів. Ці підтвердження стануть виваженими, лише тоді, коли ми розберемося із змістом таких понять як суспільне обговорення, суспільна дія, громадськість і спільнота, і більше того, лише тоді коли ми визначимо конкретні інститути, за допомогою яких сильна демократія може бути імплементованою у політичну реальність сучасного світу.

Список використаної літератури

1. Held D. Models of Democracy / D. Held. – Stanford : Stanford University press, 1996. – 392 p.
2. Barber B. Strong Democracy: Participatory Politics For a New Age / B. Barber. – Berkeley : University of California Press, 2003. – 320 p.
3. Neumann L. F. The Concept of Political Freedom // Columbia Law Review. – 1953. – Vol. 53, № 7. – P. 901–935.
4. Lowi J. T. The End of Liberalism / J. T. Lowi. – New York : Norton, 1979. – 322 p.

Надійшла до редколегії 04.10.2013

Д. А. Печенюк

ТИПОЛОГІЯ ДЕМОКРАТИЧЕСКИХ РЕЖИМОВ ПО Б. БАРБЕРУ

В данній статті проведено аналіз типології демократических режимів, запропонованої американським політологом Б. Барбером, вивчаються три типи представницької демократії, а саме – властна, правова і плюралістическа, а також два види прямої демократії – унітарна і сильна. Автор досліджує особливості кожного типу, їх переваги і недоліки, крім цього критически осмислюються аргументи в користь сильної демократії, котра в відповідності з позицією американського ученого, вважається оптимальною і єдиним способом відповідати політическим реаліям сучасного світу.

Ключевые слова: демократический режим, представительная демократия, прямая демократия, властная демократия, правовая демократия, плюралистическая демократия, унитарная демократия, сильная демократия, свобода, равенство, справедливость.

Д. О. Pechenyuk

THE TYPOLOGY OF DEMOCRATIC REGIMES BY B. BARBER

This article contains an analysis of the democratic regimes typology proposed by the American political scientist B. Barber, three types of representative democracy – namely authoritative, juridical and pluralist, and two types of direct democracy – unitary and strong are studied. The author examines the characteristics of each type and their advantages and disadvantages, besides critically interprets the arguments in favor of a strong democracy, which according to the position of an American scientist, is considered to be optimal and able to be the only relevant to political reality of the modern world.

Keywords: democratic regime, representative democracy, direct democracy, authoritative democracy, juridical democracy, pluralist democracy, unitary democracy, strong democracy, freedom, equality, justice.